WAREGEM

STIJN STREUVELSSTRAAT

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK VERSLAG VAN DE RESULTATEN

Titel: **Archeologienota Waregem Stijn Streuvelsstraat**

Erkend archeoloog: **Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114**

Auteurs: **Bot Bart**

Advies specialisten: **/**

Wetenschappelijke advisering: **/**

Projectcode bureauonderzoek**: 2021L147**

Locatiegegevens: **Provincie West-Vlaanderen, Waregem, Stijn Streuvelsstraat, Hoogmolenstraat**

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: **xMin, yMin 83146, 174304**

xMax, yMax 83248, 174389

Kadastergegevens: **Provincie West-Vlaanderen, afdeling 3, sectie E, perceelnrs. 229B2, 229X2, 229P2, 229D3, 229A3, 229Y2**

Betrokken actoren: **Bart Bot (erkend archeoloog)**

Plaats en datum: **Ledeberg, 22/12/2021**

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie BV.

Bart Bot Archeologie BV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

1. Inleiding 3

1.1. Onderzoeksopdracht 3

1.2. Wettelijk kader 3

1.3. Randvoorwaarden 4

2. Onderzoeksmethode 5

2.1. Motivering 5

2.2. Organisatie 5

3. Kader en aanleiding 6

3.1. Topografische situering 6

3.2. Huidige situatie 8

3.3. Geplande werken 10

4. Assessmentrapport 12

4.1. Landschappelijk situering 12

4.2. Geologische situering 14

4.3. Bodemkundige situering 16

4.4. Historische schets 17

4.5. Historisch kaartmateriaal 18

4.6. Archeologische voorkennis 24

4.6.1. Archeologische prospecties en opgravingen 27

4.6.2. Archeologische en historische indicatoren 29

4.6.3. Nota's 30

5. Synthese 33

5.1. Archeologisch verwachtingspatroon 33

5.2. Onderzoeksvragen 33

Besluit 35

6. Bibliografie 36

7. Figurenlijst 36

1. INLEIDING

1.1. ONDERZOEKSOPDRACHT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt een geplande omgevingsaanvraag met betrekking tot het verkavelen van gronden ter hoogte van de Stijn Streuvelsstraat te Waregem (West-Vlaanderen). Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een archeologienota waarvan akte genomen is en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie, conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.
Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied, en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.
Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2. WETTELIJK KADER

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot het verkavelen van gronden waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m^2 of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 4536m^2. Vandaar is

men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen. Het projectgebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten. Het valt noch in een beschermde archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone.

1.3. RANDVOORWAARDEN

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

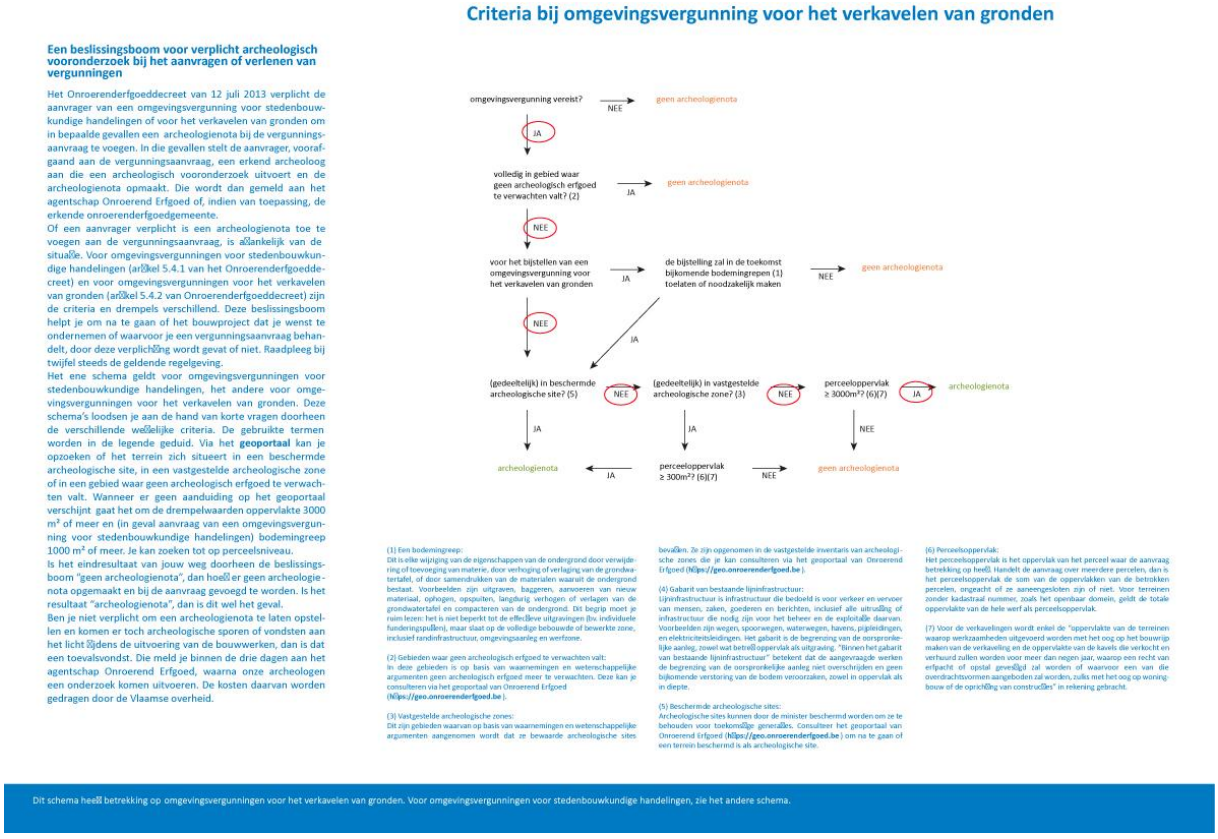

Figuur 1 Beslissingsboom verkavelen van gronden Onroerend Erfgoed. (bron: Onroerend Erfgoed)

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1. MOTIVERING

Doel van het bureauonderzoek is een zo helder mogelijk beeld te vormen van het archeologisch potentieel. Deze drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van het plangebied. Deze archeologische verwachting wordt getoetst en vergeleken met de geplande werken. Op die manier kan een gefundeerde uitspraak gedaan worden of er al dan niet verder archeologisch onderzoek is aangewezen.

2.2. ORGANISATIE

Om de archeologienota op te stellen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Zo werden diverse bouw- en funderingsplannen verkregen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen op de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen vormen van de fysisch-geografische situatie, een historisch kader te schetsen en bekende archeologische vindplaatsen te kunnen aantonen, werden verschillende bronnen geraadpleegd. Het meeste kaartmateriaal werd teruggevonden via Geopunt[1]. Dit is de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie. Daarnaast werd gebruik gemaakt van Cartesius[2], een databank met kaarten van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied en de ruime omgeving ervan werden de archeologische van de inventaris van agentschap Onroerend Erfgoed[3] geraadpleegd. Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

De gebruikte bronnen waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site, niet opportuun geacht.

[1] https://www.geopunt.be/kaart

[2] https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/

[3] https://inventaris.onroerenderfgoed.be

3. KADER EN AANLEIDING

3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING

Het plangebied bevindt zich te Waregem, in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. Ons plangebied ligt aan de zuidwestelijke zijde van het centrum van de stad, op 1,5km van de Grote Markt. Het plangebied ligt tussen de Stijn Streuvelsstraat en de Hoogmolenstraat en bestaat uit een 6-tal percelen. Het projectgebied heeft een oppervlakte van circa 4536m^2 en is kadastraal terug te vinden onder: Provincie Oost-Vlaanderen, Gent, Zwijnaarde, afdeling 24, sectie C, perceelnrs. 437T3, 437V3, 437W3, 437E2, 437F3, 437Y3, 437Z3, 437X3.

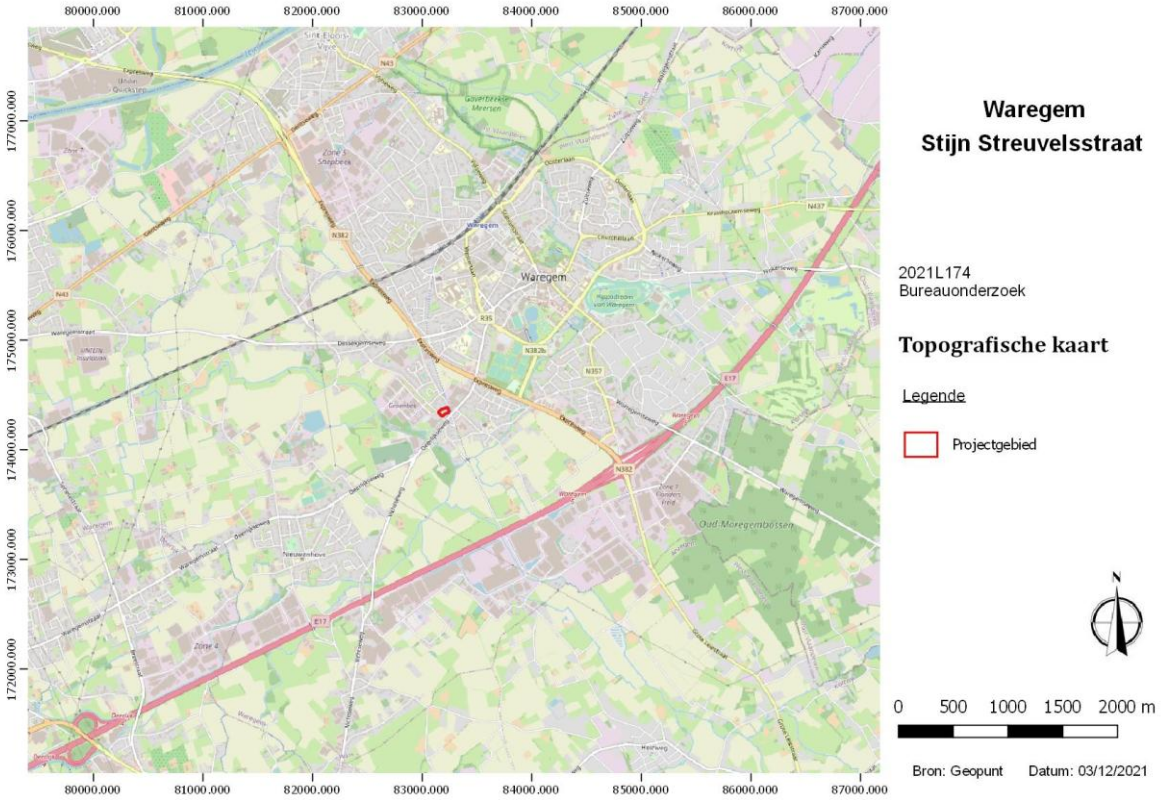

Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)

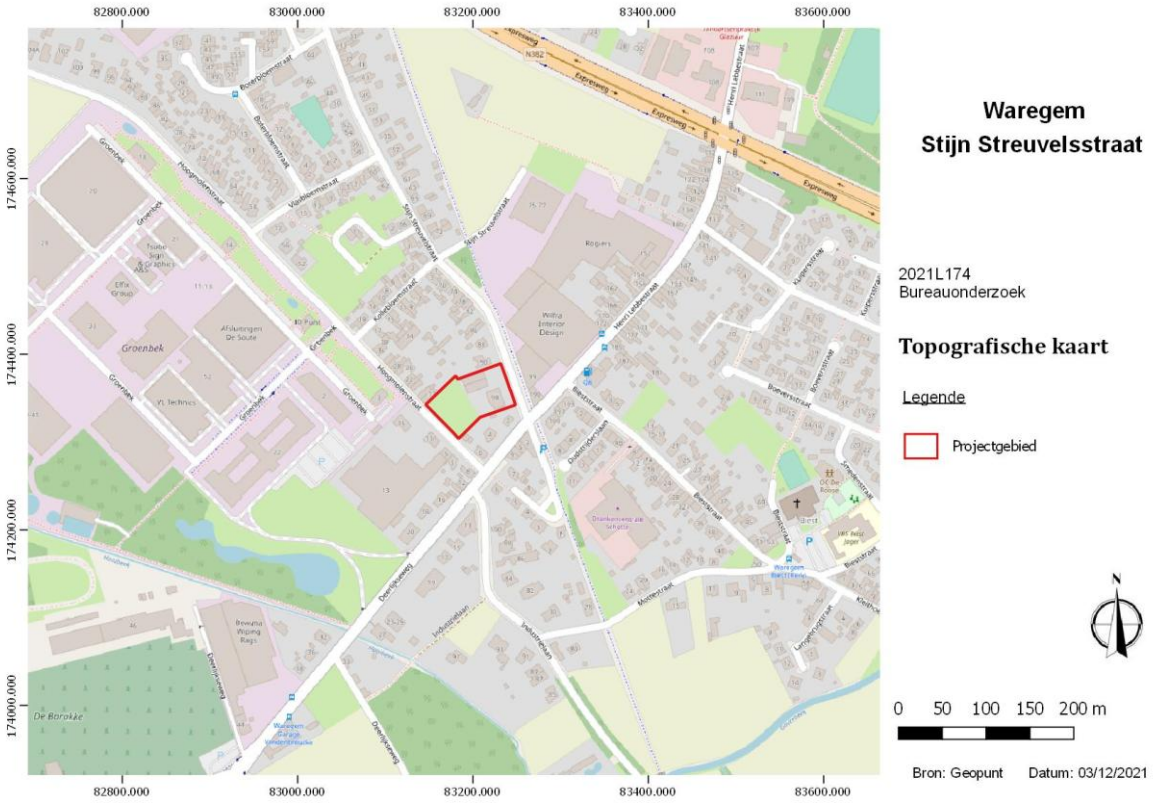

Figuur 3 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI)

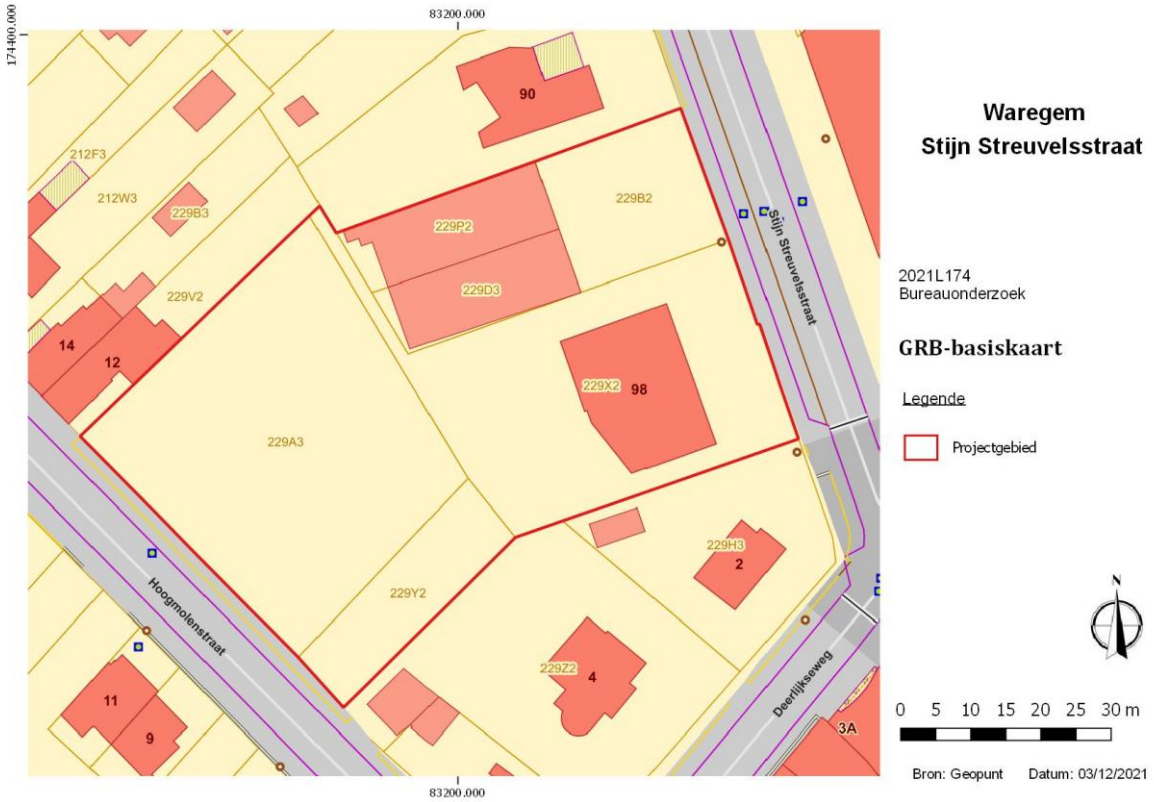

Figuur 4 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)

3.2. HUIDIGE SITUATIE

Een vrij groot deel van het plangebied is bebouwd; het gaat om een woning met huisnummer 98. De woning heeft een oppervlakte van 320m². De verharde oprit naar de woning heeft een oppervlakte van 115m². Op de noordelijke percelen bevindt zich een loods met een footprint van 530m², de verharding heeft een oppervlakte van 110m². Het westelijke deel van het plangebied bestaat uit weiland met enkele bomen.

Figuur 5 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 6 Zicht op het woonhuis binnen het plangebied gezien vanaf de Stijn Streuvelsstraat. (bron: google)

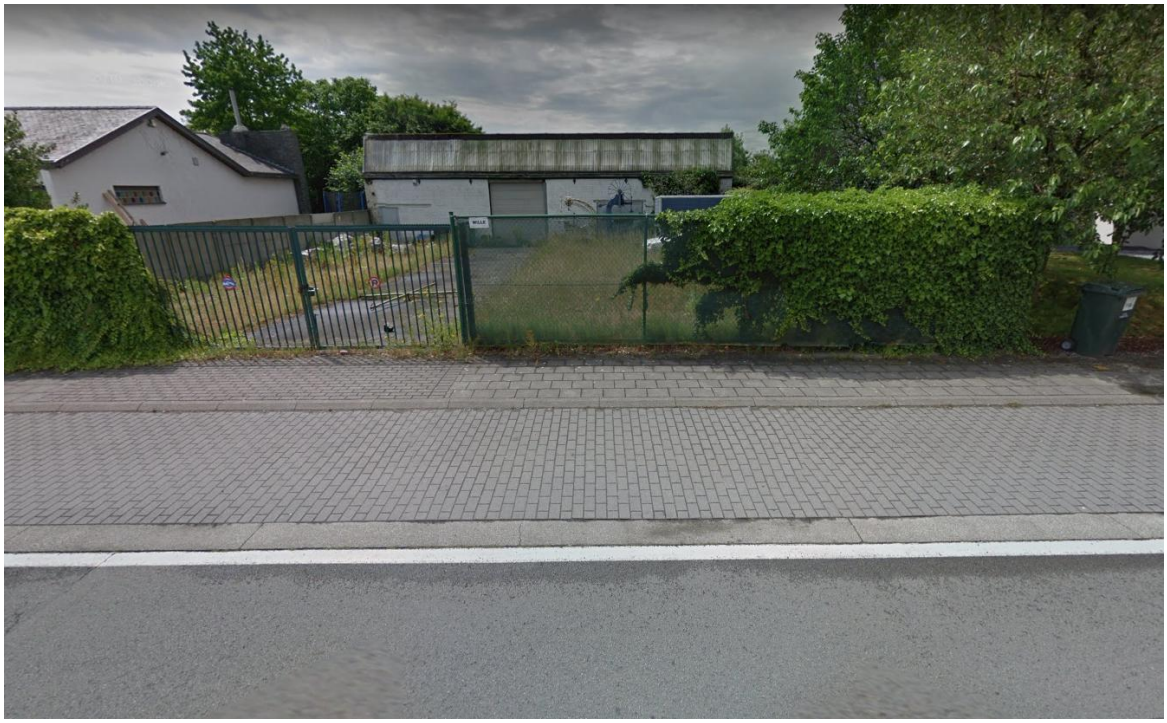

Figuur 7 Zicht op de loods binnen het plangebied gezien vanaf de Stijn Streuvelsstraat. (bron: google)

Figuur 8 Het plangebied gezien vanaf de Hoogmolenstraat. (bron: google)

3.3. GEPLANDE WERKEN

De opdrachtgever vraagt een omgevingsvergunning aan met betrekking tot het verkavelen van gronden. In totaal worden 15 loten verkaveld. 6 woningen worden aan de oostelijke zijde aan de Stijn Streuvelsstraat voorzien, 8 woningen aan de Hoogmolenstraat. Een wegenis wordt aangelegd in verbinding met de Stijn Streuvelsstraat, centraal wordt er parkeergelegenheid voorzien.

De geplande werken zullen een vrij grote impact hebben op het plangebied: graven fundering/onderkeldering, nutsleidingen, zwaar rollend verkeer, … .

Figuur 9 Uitsnede uit het ontwerpplan. (Bron: initiatiefnemer)

4. ASSESSMENTRAPPORT

4.1. LANDSCHAPPELIJK SITUERING

Waregem bevindt zich in de Zuidelijke Vlaamse Laagvlakte, binnen het Leie-Schelde-Interfluvium ten zuiden van de alluviale Leievallei, die de grens vormt met Wielsbeke en Harelbeke. De fusiegemeente kent een relatief vlak tot zwak golvend reliëf dat wordt ingesneden door enkele beekvalleien. Naar het zuidoosten toe bevindt zich een heuvelrug die zich uitstrekt op het grondgebied van de buurgemeenten Kruishoutem, Wortegem-Petegem en Anzegem. Het plangebied bevindt zich in een ietwat hoger gelegen zone ten noordwesten van de Gaverbeek (op 515m) en ten noordoosten van de Hooibeek (op 340m). Het reliëf binnen het plangebied daalt van het noordoosten (van +17,6m TAW) naar het zuidwesten (+16,6m TAW), het daalt eveneens, maar lichtelijk richting het zuidoosten, van +16,9m TAW naar +16,5m TAW.
De potentiële bodemerosiekaart is wit gekleurd, d.w.z. dat er geen info voorhanden is. Rondom het plangebied komen gronden voor met een verwaarloosbaar potentieel op erosie.

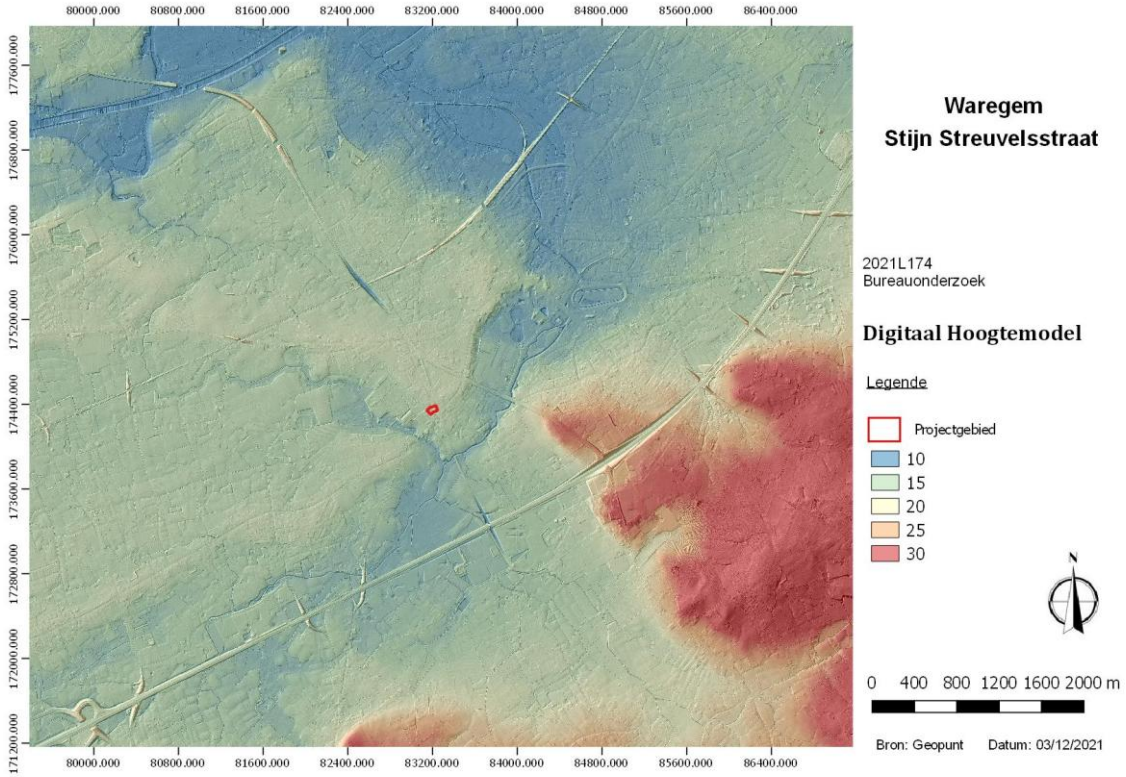

Figuur 10 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Informatie Vlaanderen)

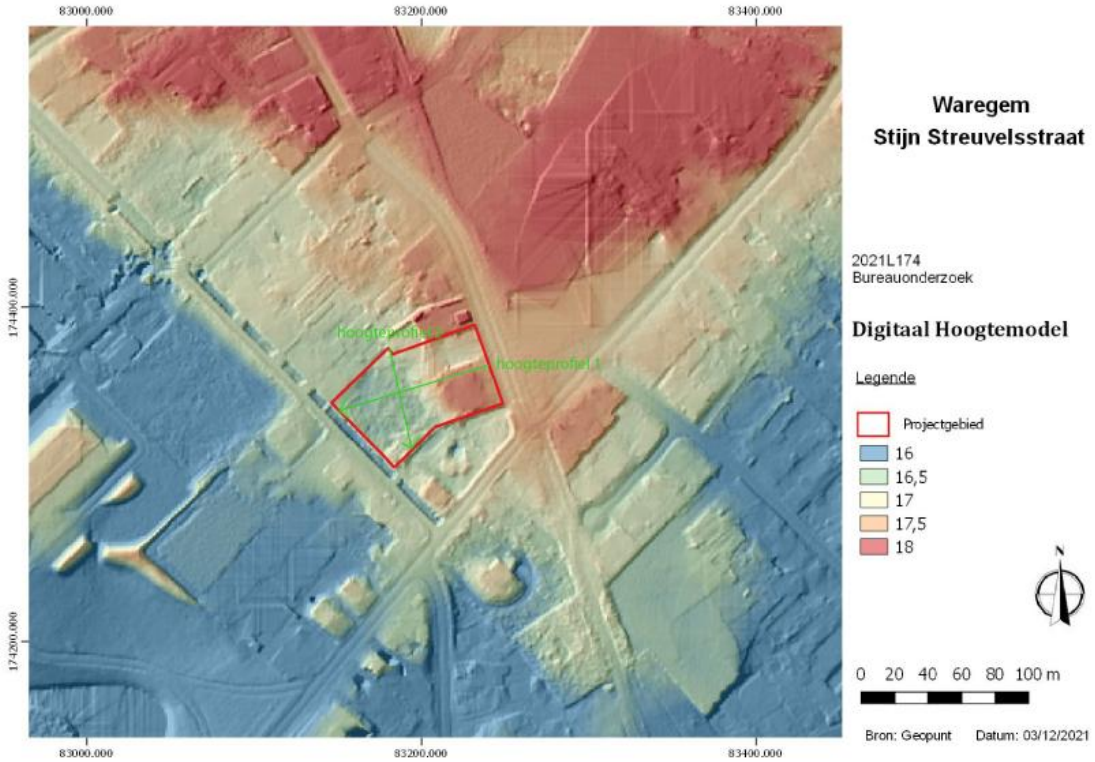

Figuur 11 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: Informatie Vlaanderen)

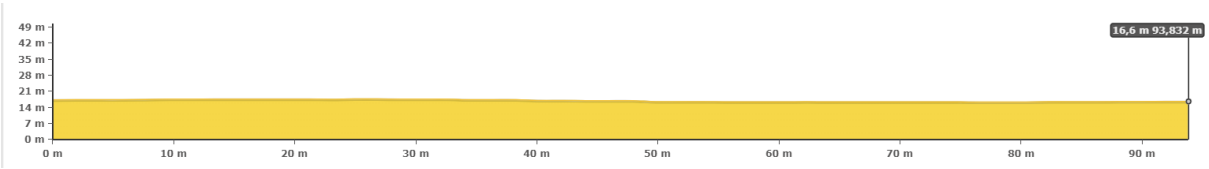

Figuur 12 Hoogteprofiel 1 op basis van het digitaal hoogtemodel. (Bron: geopunt)

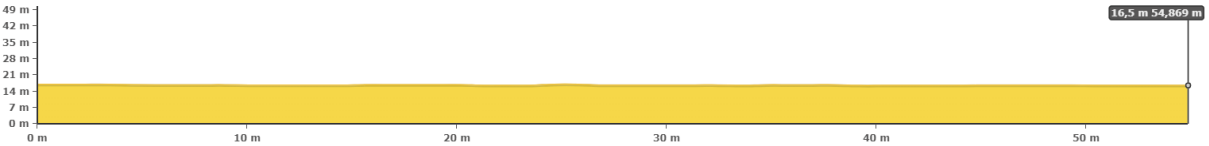

Figuur 13 Hoogteprofiel 2 op basis van het digitaal hoogtemodel. (Bron: geopunt)

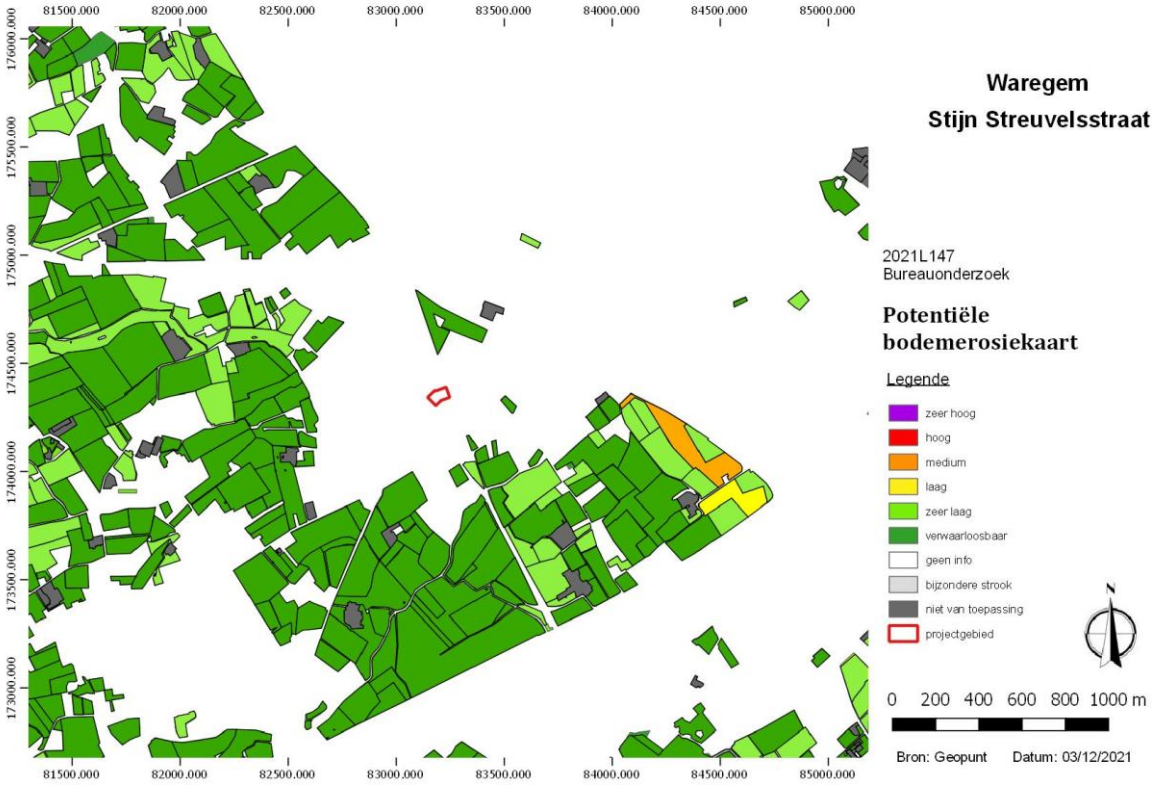

Figuur 14 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt, DOV)

4.2. GEOLOGISCHE SITUERING

Het Tertiair is (was) een geologisch tijdvak dat de periodes Paleogeen (66,0-23,03Ma) en Neogeen (23,03-2,58Ma) omvat. Het is al enige tijd geen officieel erkend onderdeel meer van de chronostratigrafie zoals deze wordt vastgesteld door de *International Commission on Stratigraphy*. De benaming wordt echter nog veelvuldig gebruikt en zal ook hier worden toegepast.[4]

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Moen (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van MontHéribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van MontHéribu rust op de

[4] http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale ICS, 2017

Groep van Landen. Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

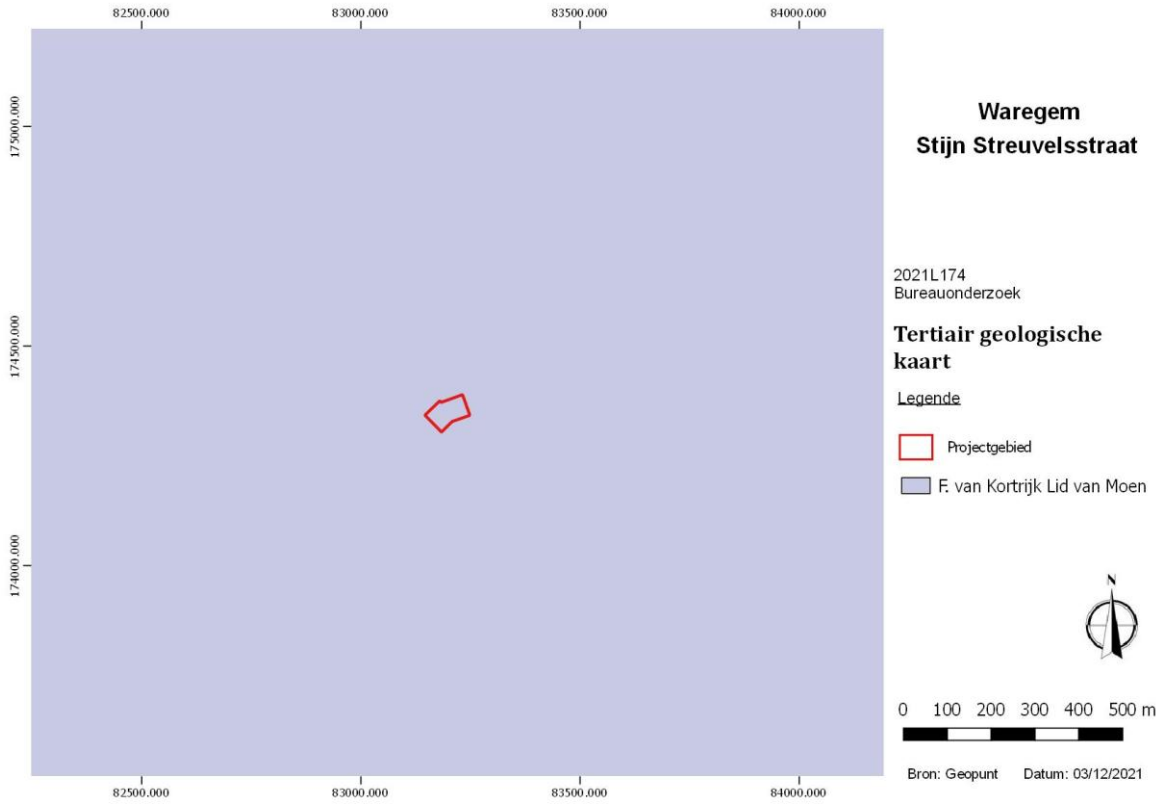

Figuur 15 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Het Tertiair (of liever het Neogeen) wordt gevolgd door de jongste periode in de aardgeschiedenis: het Quartair. Deze periode vangt dus 2.58 miljoen jaar geleden aan en is onderverdeeld in twee tijdvakken: het Pleistoceen en het Holoceen.

Het Pleistoceen (2.58Ma- 11.7ka) wordt gekenmerkt door grote schommelingen in het klimaat. De (vaak relatief lange) tijden waarin een koud klimaat bestond worden ijstijden (glacialen) genoemd. Tijden waarin het klimaat meer op dat van nu leek worden aangeduid met de term tussenijstijden (interglacialen) aangeduid. Deze grote klimaatschommelingen hadden grote gevolgen en de resultaten daarvan zijn vandaag de dag nog op veel plekken in het landschap te herkennen. Het jongste tijdvak is (vooralsnog) het Holoceen (11.7ka – heden). Dit tijdvak is gekenmerkt door een redelijk warm klimaat en is daarom ook geclassificeerd als een

interglaciaal. Met name in het laatste deel van dit tijdvak is de invloed van de mens op de aarde sterk toegenomen, wat voor de geologie grote gevolgen heeft.[5] De sedimenten van Quartaire ouderdom worden op grote schaal aan het oppervlak aangetroffen en zijn weergegeven op de Quartairgeologische kaart volgens het principe van profieltypekartering. Daarbij worden lithologie, genese en (chrono-) stratigrafie aangehouden als de belangrijkste kenmerken waar gronden op worden ingedeeld. De dikte van de Quartaire afzettingen varieert sterk in Vlaanderen, van minder dan een meter tot circa 30 meter.[6]

Het plangebied staat gekarteerd als type **3**: het quartair pakket bestaat uit eolische afzettingen van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen) en/of hellingsafzettingen van het Quartair, boven fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan.

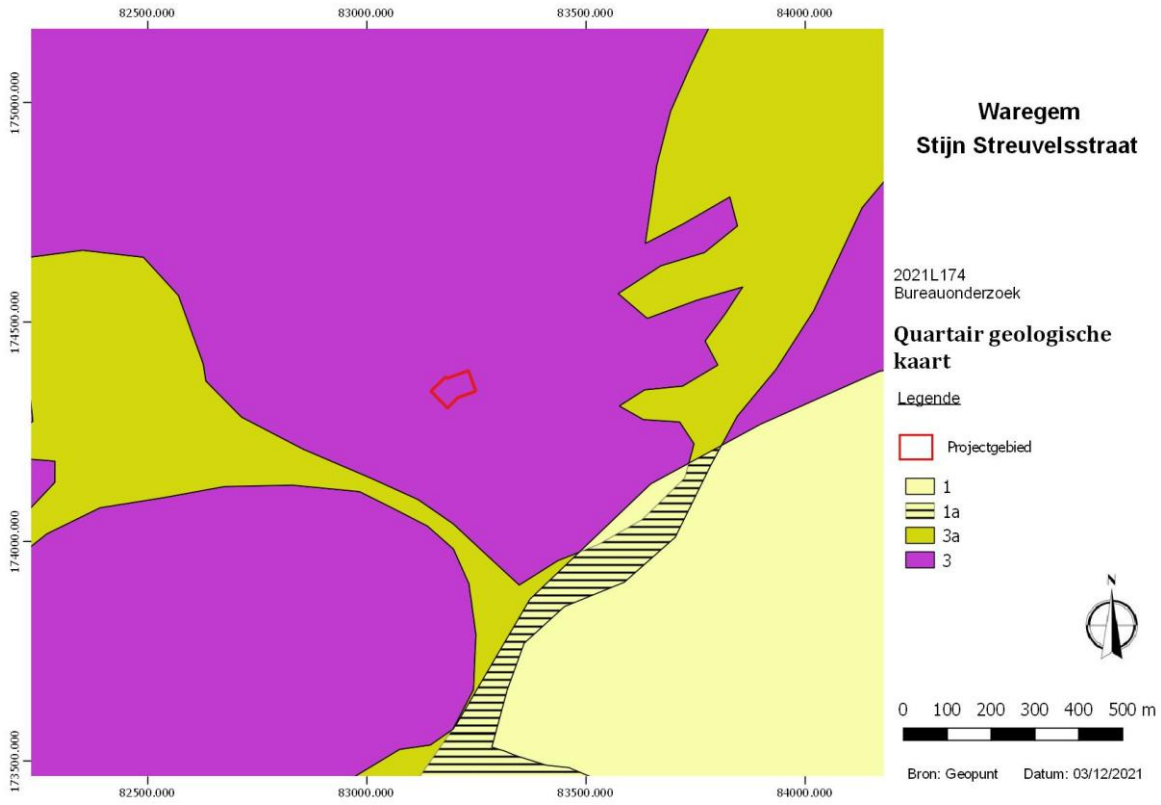

Figuur 16 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

4.3. BODEMKUNDIGE SITUERING

[5] http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale ICS, 2017

[6] https://www.dov.vlaanderen.be/page/quartairgeologische-kaart-150000 DOV, 2019

Het grootste gedeelte van het plangebied ligt binnen **OB**, bebouwde gronden. Ten noorden en ten oosten van ons plangebied komt een droge zandbodem met sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont (**Zbc**) en een matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont (**Zch**) voor. Ten westen wordt ter hoogte van de Hooibeek een veenbodem (**V**) gekarteerd. Ten zuiden bevindt zich een matig droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (**Zcc(h)**).

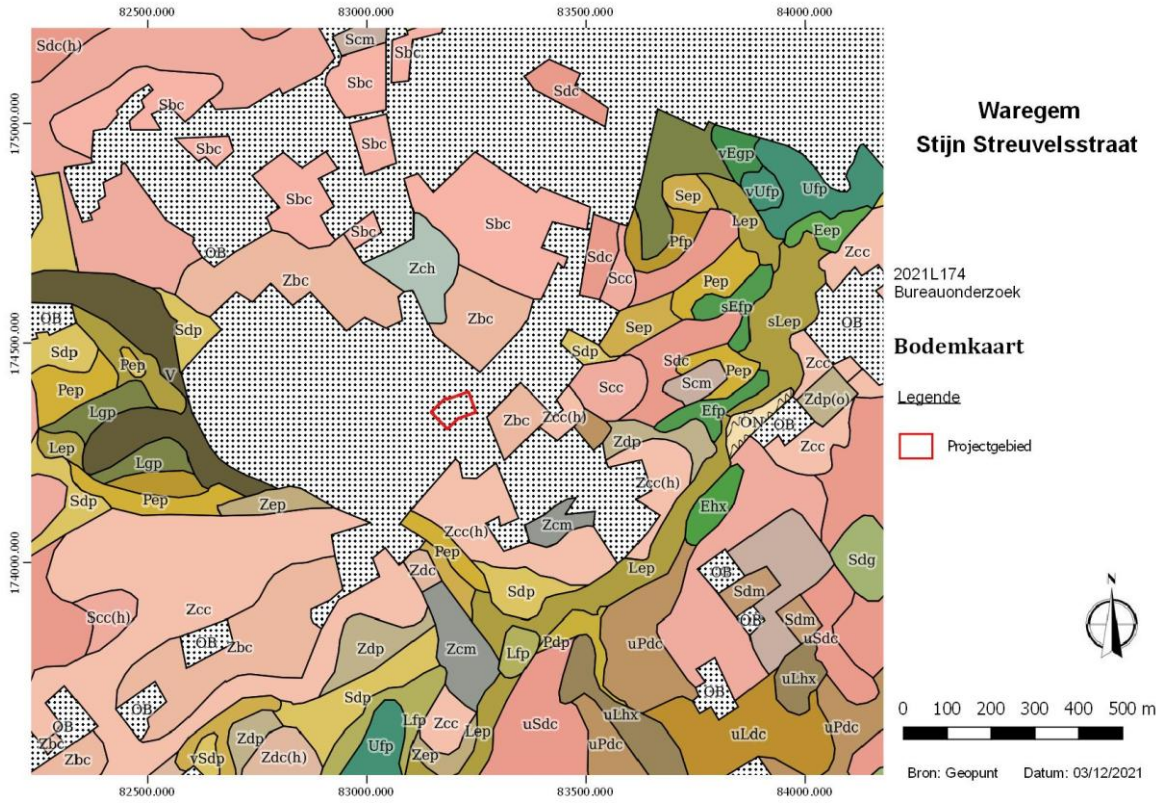

Figuur 17 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

4.4. HISTORISCHE SCHETS[7]

In de omgeving van het plangebied wijzen archeologische vondsten op menselijke aanwezigheid in de regio vanaf de steentijd. Tevens zijn er aanwijzingen voor bewoning in de Romeinse periode. De oorspronkelijk dorpskern van Waregem heeft zich ontwikkeld op de linkeroever van de Gaverbeek. De stedelijke groei is een relatief recente ontwikkeling. Gedurende de middeleeuwen is Waregem een ruraal dorp dat gekenmerkt wordt door verspreide en geïsoleerde erven en hoeves. De eerste vermelding van Waregem is als Waro-ingagheim in 826. Gedurende de middeleeuwen strekt zich over het grondgebied van Waregem een groot woud uit,

[7] Waregem | Inventaris Onroerend Erfgoed (geraadpleegd op 15/12/2021)

namelijk het Forestum Methela, een koninklijk jachtgebied. Rond 950 wordt het woud geschonken aan de Sint-Pietersabdij. Waregem zelf bestaat in die periode voor een groot deel uit overstromingsgebied rond de Vijvebeek of tot heide gedegenereerd grondgebied. Vanaf de 1200 is het grondgebied van Waregem gelegen op het snijpunt van de kasselrij Kortrijk en de kasselrij Oudenaarde. De godsdienstoorlogen leiden tot een algehele ontvolking van de streek in de tweede helft van de 16de eeuw. In 1586 telt Waregem 136 paarden en koeien, en slechts 33 procent van de akkers worden bezaaid. In 1784 bekomt Waregem van keizer Jozef II een octrooi voor het oprichten van een wekelijkse zaterdagmarkt voor lijnwaad, vlas, werkgaren, boter, eieren en lijnzaad. Vanaf ca. 1785 kent de linnenhandel en vlasspinnerij een grote groei in Waregem en zijn er niet minder dan 800 weefgetouwen op 900 huishoudens. In de 19de eeuw vindt een belangrijke uitbreiding van de bestaande transportinfrastructuur plaats. Zo wordt in 1839 op Waregems grondgebied de spoorwegverbinding tussen Kortrijk en Gent aangelegd en krijgt Waregem een eerste station. Tijdens de Eerste Wereldoorlog ondervindt Waregem veel schade van de verwoestingen, vooral tijdens de bevrijding tussen 23 oktober en 3 november 1918, waartoe verschillende Amerikaanse divisies worden ingezet. Gedurende de 20ste eeuw kent het stadsweefsel van Waregem een aanzienlijke uitbreiding.

4.5. HISTORISCH KAARTMATERIAAL

Een eerste kaart die voorhanden is, is de Frickx-kaart uit 1744. Op deze kaart van Frickx is duidelijk te zien dat enkel stadskernen, wegen en belangrijke bouwwerken zoals kerken, kastelen, etc. werden weergegeven. Het ontbreken van bebouwing op deze kaart betekent dus niet per definitie dat er geen gebouwen stonden. Burgerlijke architectuur kreeg op deze kaarten immers zeer weinig aandacht. Het georefereren van dergelijke kaarten is, doordat zij niet schaalvast zijn, vrijwel onmogelijk.

Op de Villaret-kaart (1745-1748) staat het plangebied ter hoogte van bebost gebied (in het oosten) en akkerland (in het westen).

De kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik werd opgesteld tussen 1771 en 1777 door de graaf de Ferraris. Het is een interessant document, omdat alle gebouwen ingemeten werden en ook de omgeving werd vrij waarheidsgetrouw opgetekend (rivieren, grachten, poelen, bossen, hagen, etc.). Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat deze kaart vooral vanuit en militair standpunt opgetekend werd. De gebieden die in dat kader minder interessant waren, werden minder nauwkeurig ingemeten. Op deze kaart van Ferraris (1777) staat het plangebied afgebeeld als akkerland. De Stijn Streuvelsstraat in het oosten staat afgebeeld, de Hoogmolenstraat staat nog niet afgebeeld. Ten noorden en ten noordoosten staan

beboste gebieden afgebeeld. In het noordoosten is het centrum van Waregem te zien als een langgerekte weg met kerk (kerk van Sint-Amandus en Sint Blasius, Cai 76518) .

De kadastrale kaarten die tot de Atlas der Buurtwegen werden opgemaakt tussen 1843 en 1845 naar aanleiding van de uitvoering van een wet uit 1841. De bedoeling was een inventaris te maken van alle kleine wegen met openbaar karakter. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) wordt geen bebouwing afgebeeld binnen het plangebied. Wel zijn verschillende noordwest-zuidoost lopende perceelsgrenzen zichtbaar. De Popp-kaart (1842-1879) is sterk gelijkaardig aan de Atlas der Buurtwegen. De kaart Vandermaelen (1846-1854) biedt geen extra info. Ten oosten van ons plangebied, op de hoek van de Stijn Streuvelsstraat met de Henri Lebbestraat staat een kapel? Afgebeeld. Op de orthofoto van 1971 staat reeds de huidige gebouwenconfiguratie.

Figuur 18 Frickx-kaart (1744) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 19 Villaret-kaart met projectie van het plangebied (bron: geopunt)

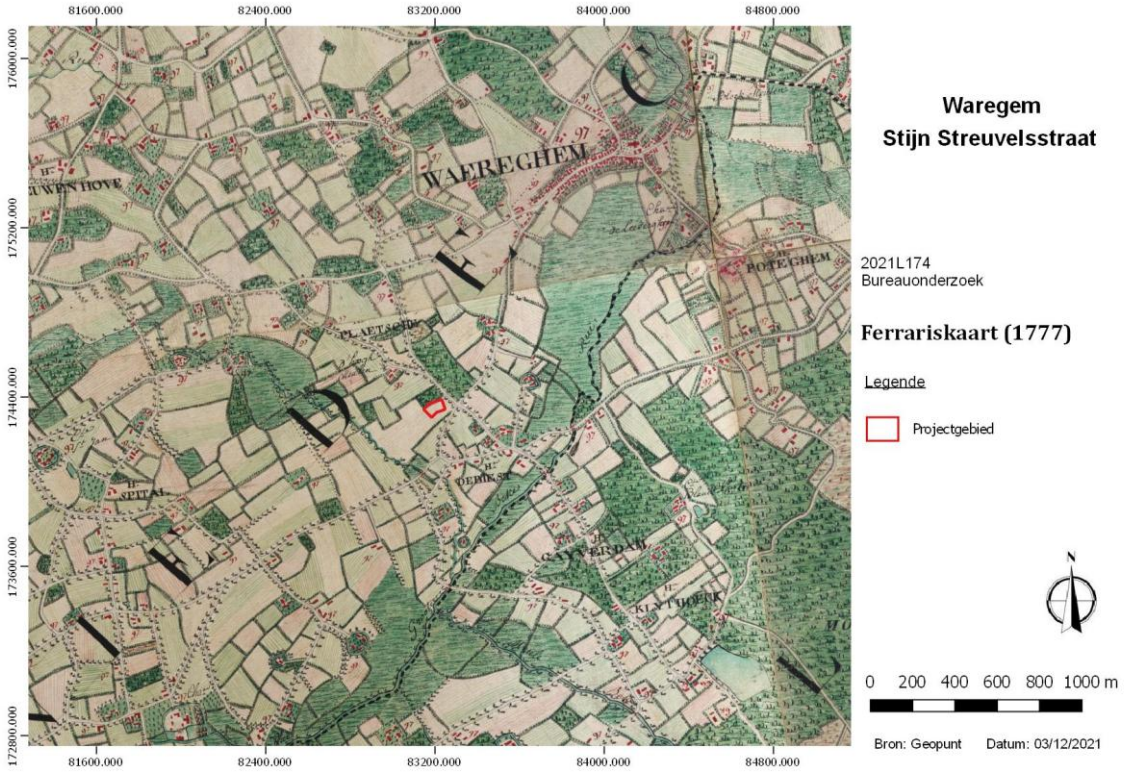

Figuur 20 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 21 Ferrariskaart, detail (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 22 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 23 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

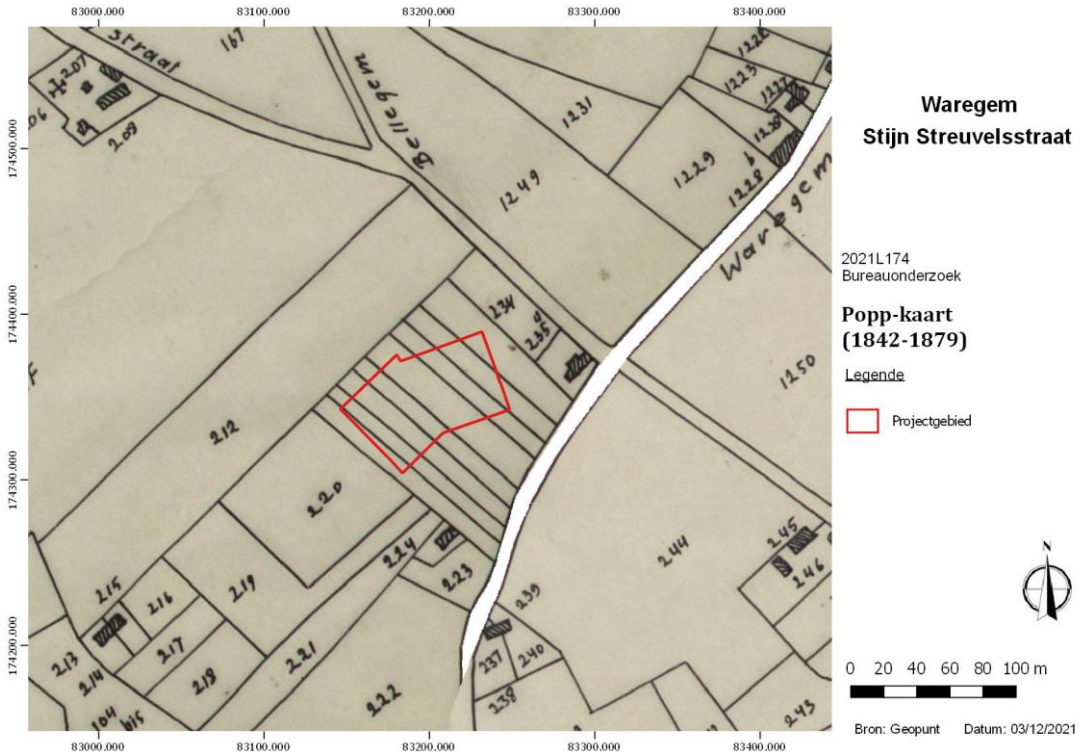

Figuur 24 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

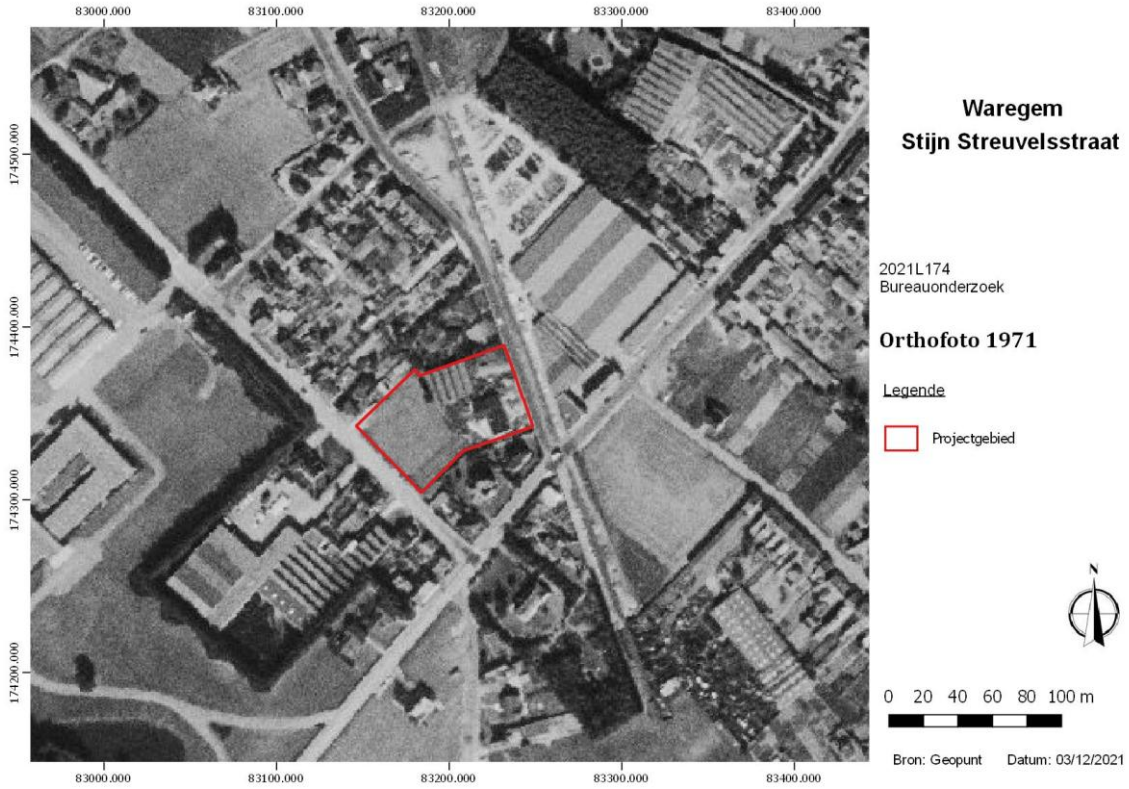

Figuur 25 Orthofoto uit 1971. (bron: geopunt)

Figuur 26 Orthofoto uit 1990. (bron: geopunt)

4.6. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

De belangrijkste bron voor de archeologische gegevens werd bekomen via de waarnemingen in de databank van Onroerend Erfgoed. In onderstaande lijst worden de gekende waarden uit de in de omgeving van het plangebied opgelijst.. Voor de interpretatie en met het oog op het formuleren van een goede archeologische verwachting van het plangebied wordt een onderscheid gemaakt tussen archeologische prospecties en opgravingen enerzijds en archeologische en historische indicatoren anderzijds.

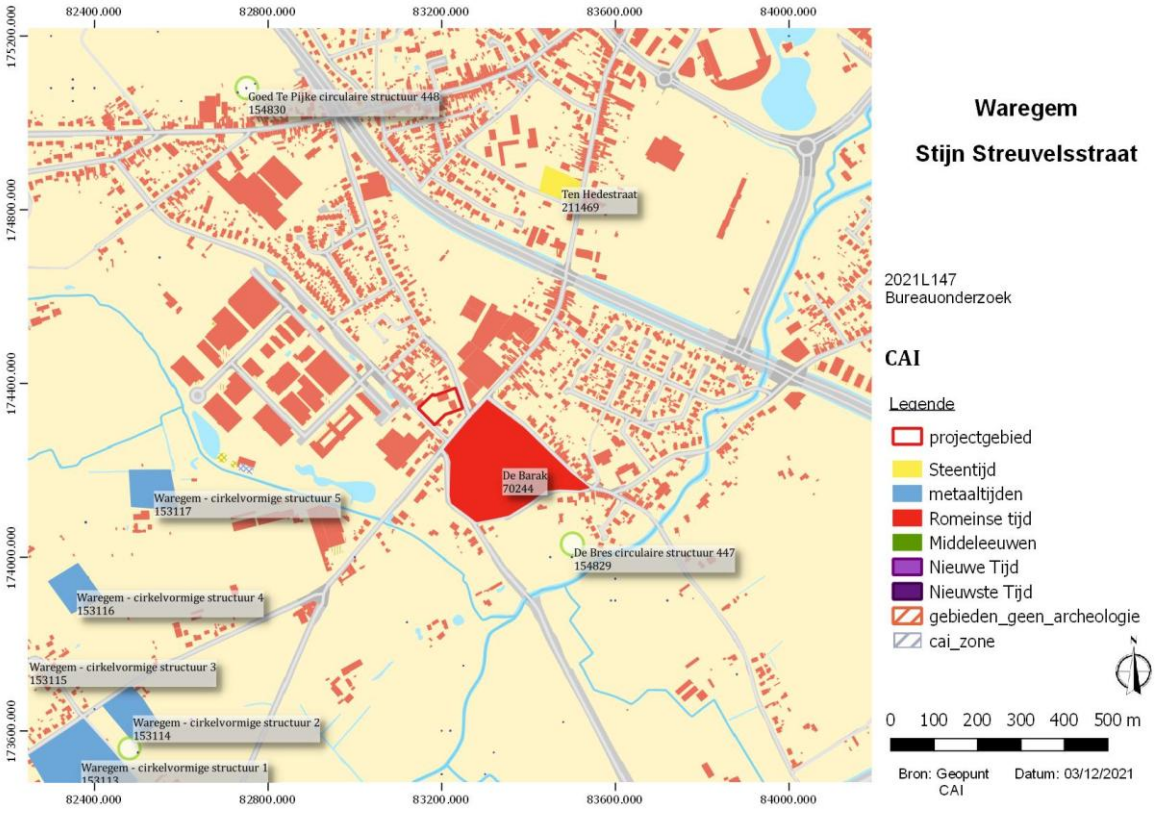

Figuur 27 Archeologische waarnemingen op GRB-basiskaart. (Bron: Onroerend Erfgoed en geopunt)

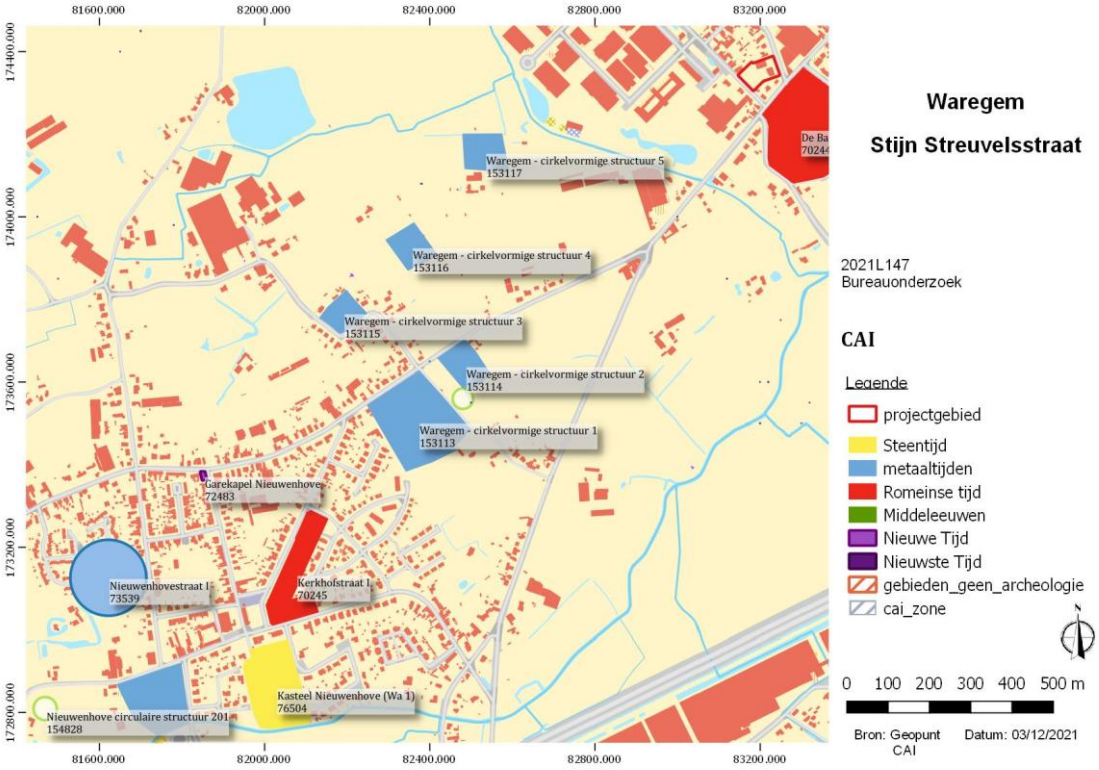

Figuur 28 Archeologische waarnemingen op GRB-basiskaart. (Bron: Onroerend Erfgoed en geopunt)

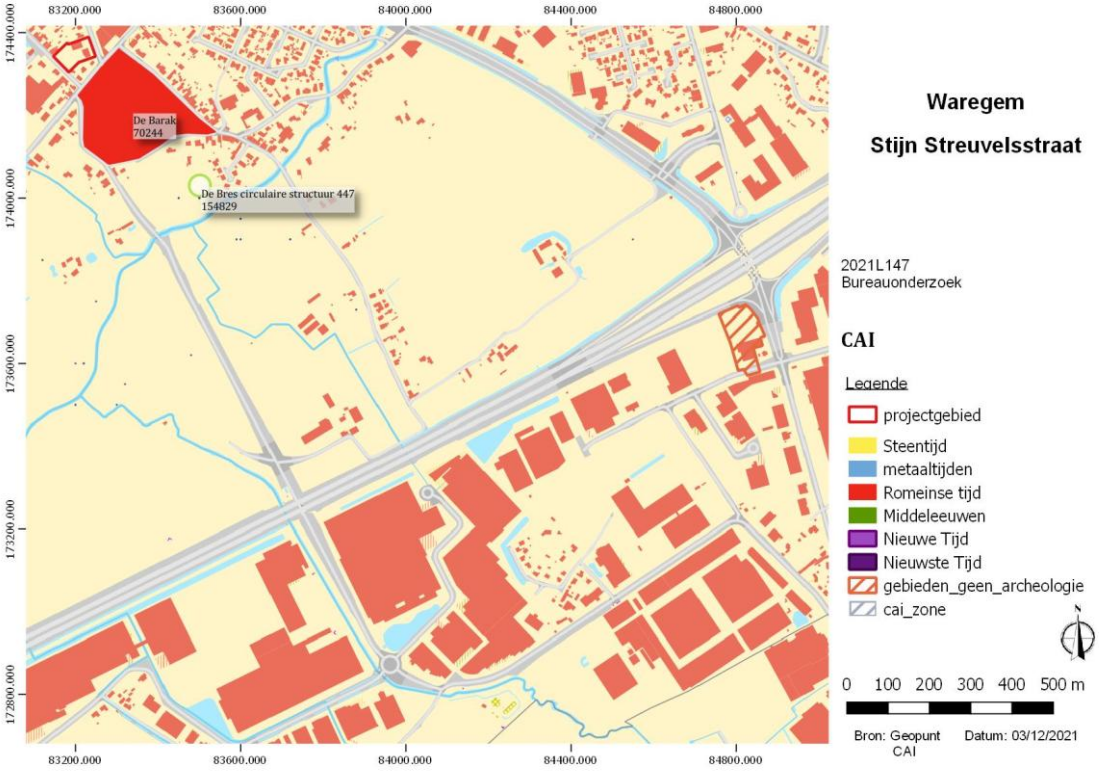

Figuur 29 Archeologische waarnemingen op GRB-basiskaart. (Bron: Onroerend Erfgoed en geopunt)

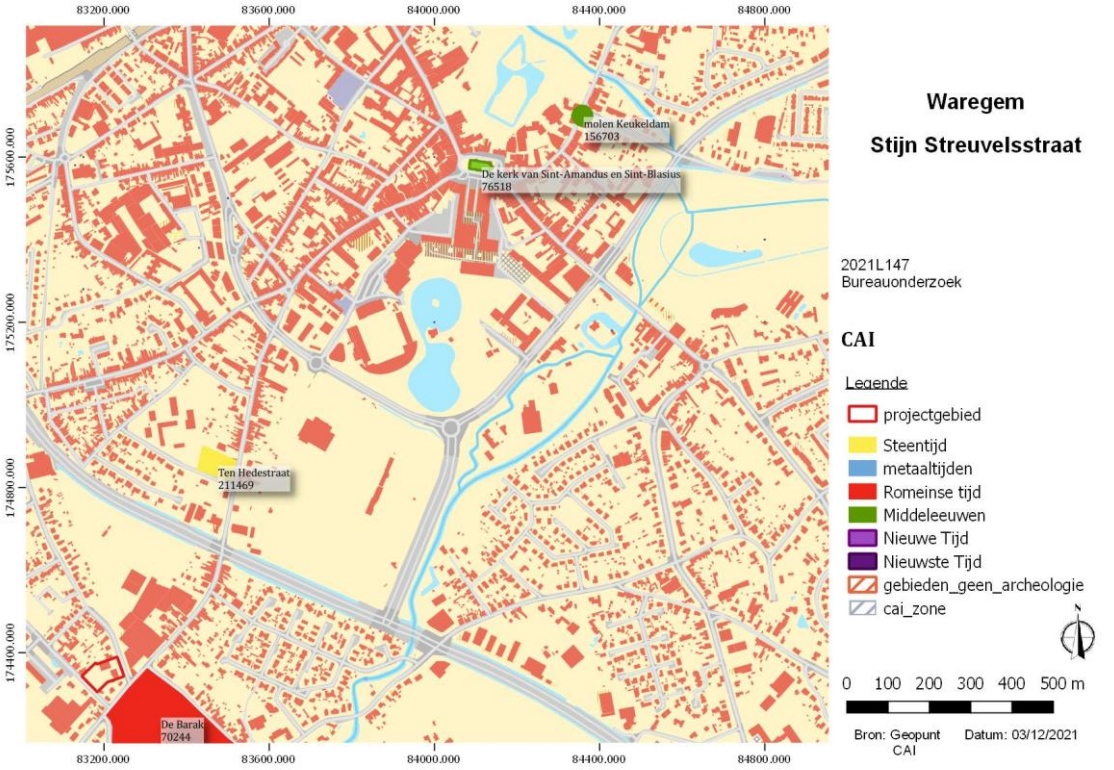

Figuur 30 Archeologische waarnemingen op GRB-basiskaart. (Bron: Onroerend Erfgoed en geopunt)

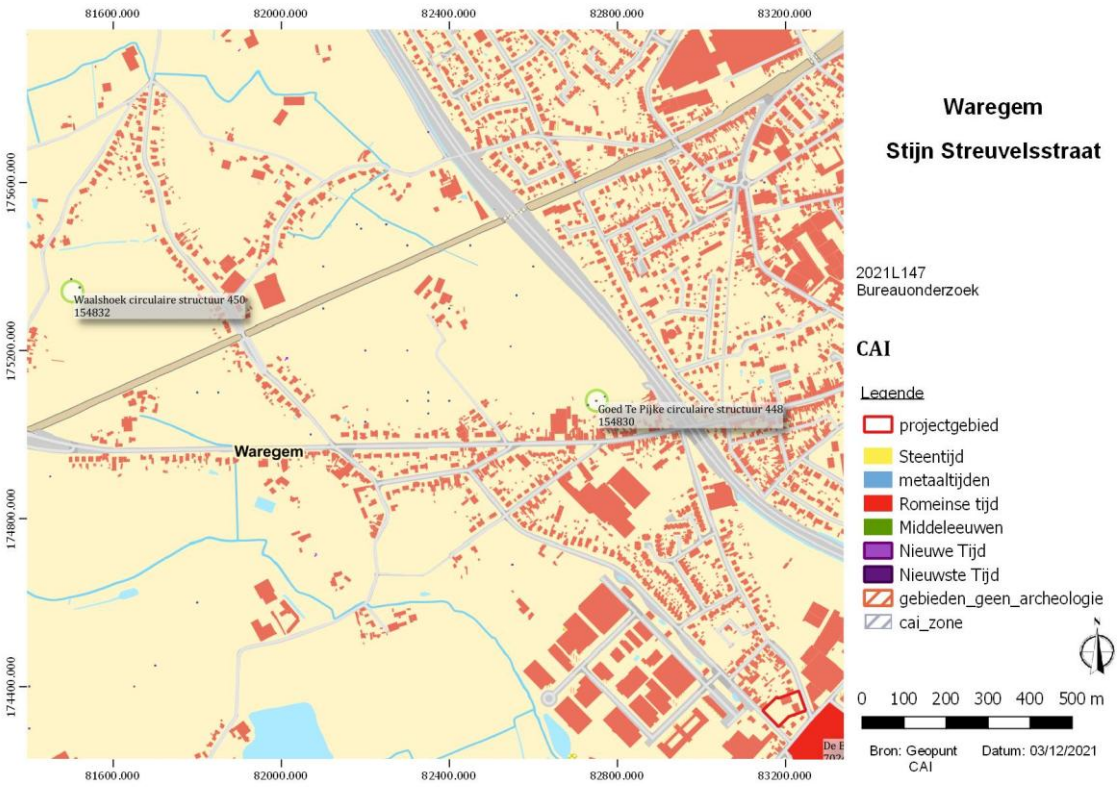

Figuur 31 Archeologische waarnemingen op GRB-basiskaart. (Bron: Onroerend Erfgoed en geopunt)

4.6.1. ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIES EN OPGRAVINGEN

- Cai 70244[8]: net ten zuidoosten van ons plangebied werden romeinse bewoningssporen gevonden. Er werd een sleuf gegraven van 15,60m x 35,80m waarbinnen twee evenwijdige greppels van 0,7m en 0,4m breedte als negatieve wandsporen van een houten gebouw werden opgetekend. De bodemsporen gingen over in een lichtgrijze, plaatselijk zwartgrijze bewoningslaag met sterke concentraties van brandresten, hutleem en dakpanfragmenten. Het aardewerk dateert het geheel in de 2de – 3de eeuw na Christus.
- Cai 211469[9]: ten noordoosten van ons plangebied werd een archeologische site opgegraven. Lithisch materiaal werd verzameld als losse vondst: Voornamelijk chips (14), afslagen (8), microklingen (3), een kling, een schrabber en een afslag 'outrepassé'. Uit de late ijzertijd werden bewoningssporen gevonden o.a. enkele spiekers, paalkuilen en een poel. Uit de midden-romeinse tijd werden 2 brandrestengraven gevonden. Een poel is te dateren in de volle middeleeuwen.
- Cai 76504[10]: ten zuidwesten van ons plangebied werd een archeologische opgraving uitgevoerd ter hoogte van het kasteel Nieuwenhove. Uit de steentijd werden enkele stukken silex gevonden. Ook enkele romeinse en laatmiddeleeuwse scherven werden aangetroffen. Een houten omwald gebouw ging het kasteel vooraf. Fase 1 kan in de 13de eeuw gedateerd worden. Tijdens fase 2, in de 15de eeuw, werd het bakstenen kasteel gebouwd. Het bakstenen kasteel was omringd door een grote buitenwal, binnenwal en brede gracht. In de 18de eeuw werd het kasteel herbouwd maar brandde af in 1799.
- Cai 73539[11]: ten westen van ons plangebied werd een cirkelvormige structuur met diameter van 26m uit de late ijzertijd-bronstijd opgegraven.

[8] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: De Barak [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/70244 (Geraadpleegd op 15-12-2021)

[9] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Ten Hedestraat [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/211469 (Geraadpleegd op 15-12-2021)

[10] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kasteel Nieuwenhove (Wa 1) [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/76504 (Geraadpleegd op 16-12-2021)

[11] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Nieuwenhovestraat I [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/73539 (Geraadpleegd op 16-12-2021)

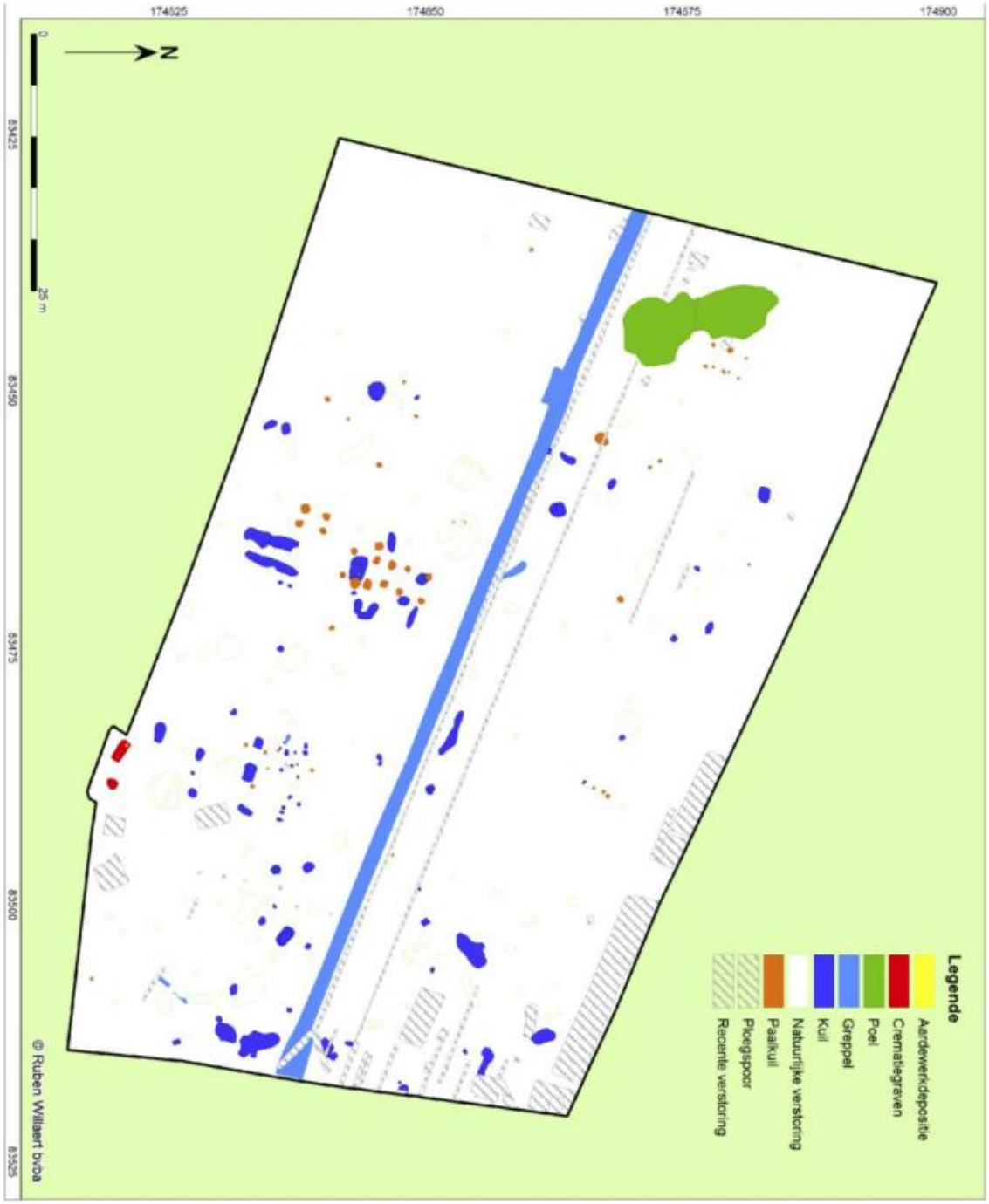

Figuur 32 Allesporenplan van de opgraving Waregem Ten Hedestraat. (bron: Beke F., Teetaert D. (red.) 2015, p. 20)

4.6.2. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE INDICATOREN

Luchtfotografische prospectie:

- Cai 154829[12]: ten zuidoosten van ons plangebied werd een circulaire structuur herkend.
- Cai 153113 t.e.m. 1535117: ten westen van ons plangebied bevindt zich enkele circulaire structuren.
- Cai 154830[13]: ten noorden van ons plangebied bevindt zich een dubbele circulaire structuur.
- Cai 154828[14]: ten westen van ons plangebied bevindt zich een circulaire structuur.
- Cai 154832[15]: ten noordwesten van ons plangebied werd een circulaire structuur herkend.

Veldprospectie:

- Cai 70245[16]: ten westen van ons plangebied werd tijdens een veldprospectie romeins aardewerk en bouwmateriaal gevonden.

Historisch relict:

- Cai 72483[17]: ten westen van ons plangebied situeert zich de Garekapel Nieuwenhove. Aanvankelijk in 16de eeuw tamelijk grote kapel, waar de eredienst werd verricht ten grieve van de heren van der Vichten, die het kasteel van Nieuwenhove bewoonden. De latere "Garekapel" zou toegewijd geweest zijn aan Onze-Lieve-Vrouw. De kapel werd voorafgegaan door een houten kapel, gebouwd rond 1524, op de plaats waar nu de jongensschool straat. Ca. 1630 werd de houten schuur vervangen door een stenen kapel met altaar, verwoest in 1798 tijdens de Franse bezetting. Tegen die achtergrond kunnen we het oprichten van de Garekapel situeren. De kapel werd

12 Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: De Bres circulaire structuur 447 [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/154829 (Geraadpleegd op 15-12-2021)

13 Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Goed Te Pijke circulaire structuur 448 [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/154830 (Geraadpleegd op 16-12-2021)

14 Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Nieuwenhove circulaire structuur 201 [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/154828 (Geraadpleegd op 16-12-2021)

15 Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Waalshoek circulaire structuur 450 [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/154832 (Geraadpleegd op 16-12-2021)

16 Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kerkhofstraat I [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/70245 (Geraadpleegd op 16-12-2021)

17 Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Garekapel Nieuwenhove [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/72483 (Geraadpleegd op 16-12-2021)

afgebroken in 1950. Enkel de nissteen waarin het beeld van de patroonheilige prijkt bleef bewaard.

4.6.3. NOTA'S

- Waregem Gaverbeekse Meersen[18]: naar aanleiding van stedenbouwkundige handelingen ter hoogte van de Gaverbeekse Meersen werd een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd. Waar de werken interfereerden met het bewaarde bodemarchief werd een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Er zijn in totaal 39 boringen uitgezet, verdeeld over de geselecteerde deelzones. In het verkennend archeologisch booronderzoek zijn geen vondsten aangetroffen. Het is mogelijk dat steentijdvindplaatsen een (zeer) lage vondstendensiteit kennen, waardoor deze (zeer) moeilijk via een boorgrid van 10x12 m op te sporen zijn. Ze kunnen dus letterlijk door de mazen van het net glippen. Ook geïsoleerde puntvondsten kunnen nog steeds aanwezig zijn, al wordt de verwachting laag ingeschat. Daarenboven is de trefkans van dergelijke vondsten binnen een boorcampagne, zelfs met een verdicht grid, zeer laag. Een negatief booronderzoek betekent dus niet automatisch de afwezigheid van artefacten(sites) binnen het plangebied. Verdere onderzoekstappen staan echter niet meer in verhouding tot de lage trefkans. Na dit vooronderzoek wordt een negatieve kostenbatenanalyse bereikt. Er worden geen verdere stappen in het steentijdonderzoek geadviseerd. Aangezien er ook geen verdere onderzoekstappen naar historische sites zijn geadviseerd, wordt het plangebied vrijgegeven.
- Waregem Industrielaan 5[19]: naar aanleiding van stedenbouwkundige handelingen ten zuiden van ons plangebied werd een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd. Het booronderzoek toonde aan dat het bodemarchief plaatselijk verstoord was. Er bijgevolg geen verder onderzoek geadviseerd.
- Waregem Stijn Streuvelsstraat: ten noorden van ons plangebied, ter hoogte van Stijn Streuvelsstraat 4 werd een landschappelijke booronderzoek en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Op basis van het landschappelijk booronderzoek kan gesteld worden dat binnen het plangebied voornamelijk matig droge zandleembodems zonder profielontwikkeling voorkomen. Er werd slechts één relevant archeologisch niveau aangeboord waarin sporen verwacht kunnen worden, namelijk de top van de C-horizont. Het plangebied was ca. 6.748m^2 groot. Hiervan werd 794,2m^2 (11,8%) onderzocht door middel van proefsleuven en 137,6m^2 (2,0%) door middel van kijkvensters. Binnen de grenzen van het plangebied werden vier archeologische grondsporen geregistreerd. Het

[18] Vooronderzoek Waregem Gaverbeekse Meersen (GAZUL01) | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed
[19] Vooronderzoek Waregem Industrielaan 5 (WARIN01) | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed

gaat om twee greppelsegmenten en twee brandrestengraven. Daarnaast werden in het zuidoostelijke deel van het terrein enkele verstoorde zones, gerelateerd aan de meest recente bebouwing van het terrein opgetekend. Het verder natuurwetenschappelijk onderzoek bestaat uit een fysisch antropologisch onderzoek, een anthracologisch onderzoek, eventuele 14C-dateringen en een conservatie van de aangetroffen kruikamfoor.

- Waregem Expresweg[20]: naar aanleiding van stedenbouwkundige handelingen werd een landschappelijk en verkennend booronderzoek uitgevoerd alsook een proefsleuvenonderzoek. Het landschappelijk booronderzoek toonde aan dat er zich een zone met potentieel op steentijdartefactensites binnen het plangebied bevond. In de residu's werden geen steentijdartefacten gevonden. Het daaropvolgende proefsleuvenonderzoek toonde aan dat er zich geen archeologische site binnen het plangebied bevindt.
- Waregem Henri-Lebbestraat[21]: naar aanleiding van een verkavelingsaanvraag werd een landschappelijk, verkennend, waarderend booronderzoek en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Uit deze inventaris blijkt dat er tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek 2 steentijdindicatoren aangetroffen werden. Het gaat hier om 2 verschillende boormonsters (VAB 3 en 4) waarin kleine vuursteenstukken werden aangetroffen. Tijdens het waarderend archeologisch booronderzoek werden geen additionele vuursteenartefacten ingezameld. Andere (secundaire) indicatoren naar steentijdartefactsites werden ook niet aangetroffen. Gezien het beperkte aantal (N=2) indicatoren dat werd aangetroffen tijdens het VAB en WAB samen lijkt de kans klein dat een dense steentijdsite aanwezig is binnen het projectgebied. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden er verschillende kuilen en greppels aangesneden. Eén van deze sporen kon in de periode ijzertijd-Romeinse tijd gedateerd worden aan de hand van een wandscherf die erin aanwezig was. Een andere kuil was in de late tot postmiddeleeuwen te plaatsen. De greppels moeten vermoedelijk vooral in de postmiddeleeuwen gedateerd worden. Deze greppels moeten vermoedelijk geïnterpreteerd worden als perceelsafbakeningen. Er kon tijdens het onderzoek geen duidelijke archeologische site afgebakend worden.
- Waregem Eikenlaan[22]: naar aanleiding van de bouw van een KMO-blok werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd ten noorden van ons plangebied. Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek werd een profielputtenonderzoek uitgevoerd. Omwille van

[20] Vooronderzoek Waregem Waregem Expresweg | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed
[21] Vooronderzoek Waregem Waregem Henri-Lebbestraat | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed
[22] Vooronderzoek Waregem Eikenlaan Waregem | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed

de grote graad van verstoring in het zuidwestelijke gedeelte van het terrein, die door middel van de profielputten werd aangetoond, werd de aanleg van de proefsleuven beperkt tot het noordoostelijke deel. Het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek heeft de aanwezigheid van antropogene grondsporen aangetoond. Een 24-tal archeologische sporen wijzen op duidelijke nederzettingsstructuren in de vorm van erfbegrenzingen en aanwijzingen voor minstens drie houten constructies. In één geval is er mogelijk zelfs sprake van een zwaar en ruim uitgebouwd hoofdgebouw. De vastgestelde oversnijdingen tussen sporen wijst op meerdere faseringen binnen de nederzettingschronologie. Er werd een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving geadviseerd met een oppervlakte van 3681m^2.

5. SYNTHESE

5.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON

Uit de vondst van tal van gebruiksvoorwerpen in vuursteen in de ruime omgeving, kan worden afgeleid dat de omgeving van Waregem wel zeker vanaf het Epi-Paleolithicum (circa 10.000-9.000 vóór Christus) door de mens werd bewoond. Steentijdartefacten werden in de omgeving van ons plangebied vooral teruggevonden als losse vondst of in natuurlijke sporen. Sites uit het neolithicum zijn schaars. Rondom het plangebied werd via luchtfotografische prospectie verschillende bronstijd/ijzertijd circulaire structuren herkend. De omgeving moet een zekere aantrekkingskracht uitgeoefend hebben. Ten noorden van ons plangebied werd ter hoogte van de Ten Hedestraat ijzertijd bewoning gevonden en crematiegraven uit de romeinse tijd. Een concentratie van romeinse vindplaatsen is gesitueerd aan de oevers van de Gaverbeek (onder meer Nieuwenhove), wat zeer sterk analoog is met Harelbeke. Verschillende auteurs vermoeden dat een romeinse weg de Gaverbeek kruiste ter hoogte van het gehucht Biest. Op verschillende plaatsen werden bewoningssporen vastgesteld tijdens opgravingen of werfbegeleidingen.

Voor wat betreft de periode van de steentijden heeft het plangebied een hoog potentieel. Het plangebied bevindt zich ter hoogte van een verhevenheid met uitzicht op de vallei van de Gaverbeek en Hooibeek. Er kan er zich mogelijks een paleobodem binnen het plangebied bevinden en bijgevolg een steentijdartefactensite.
Voor wat betreft de periodes vanaf de eerste landbouwersgemeenschappen (vanaf het neolithicum) is het plangebied vrij gunstig gelegen. Op niveau van de C-horizont kunnen zogenaamde klassieke grondsporen bewaard zijn (paalsporen, grachten/greppels, kuilen, …).

5.2. ONDERZOEKSVRAGEN

Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
Er zijn geen historische gegevens gekend over het plangebied, binnen het plangebied werd evenmin archeologisch onderzoek uitgevoerd. De Ferrariskaart toont een plangebied in gebruik als akkerland. Bebouwing verschijnt pas in de loop van de 20ste eeuw binnen het plangebied.

Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

In de loop van de 20ste eeuw wordt het plangebied bebouwd. Deze bebouwing en verharding kunnen een zekere negatieve impact gehad hebben op het bodemarchief.

Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
/

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan op basis van het bureauonderzoek alleen niet vastgesteld worden. Er is wel een potentieel aanwezig op bewaarde archeologische resten.

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?
Verder onderzoek wordt noodzakelijk geacht, dit wordt toegelicht in het Programma van Maatregelen.

BESLUIT

De archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot het verkavelen van gronden waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 4536m². Vandaar is men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen. Het projectgebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten. Het valt noch in een beschermde archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone.

Er zijn geen historische gegevens gekend over het plangebied, binnen het plangebied werd evenmin archeologisch onderzoek uitgevoerd. De Ferrariskaart toont een plangebied in gebruik als akkerland. Bebouwing verschijnt pas in de loop van de 20ste eeuw binnen het plangebied.

De bureaustudie heeft aangetoond dat het plangebied een gunstige ligging heeft voor het aantreffen van een paleobodem en bijgevolg een steentijdartecatensite.

Voor wat betreft de periodes vanaf de eerste landbouwersgemeenschappen (vanaf het neolithicum) is het plangebied eveneens vrij gunstig gelegen. Op niveau van de C-horizont kunnen zogenaamde klassieke grondsporen bewaard zijn (paalsporen, grachten/greppels, kuilen, …).

Om de aan/afwezigheid van archeologsiche resten te controleren binnen het plangebied is verder onderzoek noodzakelijk. De geplande werken zullen immers het bodemarchief onherroepelijk beschadigen.

6. BIBLIOGRAFIE

- https://www.geopunt.be/kaart
- https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
- https://cai.onroerenderfgoed.be/
- https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/

- Beke F., Teetaert D. (red.) 2015: Archeologisch onderzoek Waregem, Ten Hedestraat. Een nederzetting uit de ijzertijd en creamtiegraven uit de Romeinse periode, Ruben Willaert Rapport 78, Sijsele..
- Van Ranst E. & SYS C. 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1x20 000),* onuitgegeven rapport.

7. FIGURENLIJST

Figuur 1 Beslissingsboom verkavelen van gronden Onroerend Erfgoed. (bron: Onroerend Erfgoed) 4
Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI) 6
Figuur 3 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI) 7
Figuur 4 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt) 7
Figuur 5 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt) 8
Figuur 6 Zicht op het woonhuis binnen het plangebied gezien vanaf de Stijn Streuvelsstraat. (bron: google) 9
Figuur 7 Zicht op de loods binnen het plangebied gezien vanaf de Stijn Streuvelsstraat. (bron: google) 9
Figuur 8 Het plangebied gezien vanaf de Hoogmolenstraat. (bron: google) 10
Figuur 9 Uitsnede uit het ontwerpplan. (Bron: initiatiefnemer) 11
Figuur 10 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Informatie Vlaanderen) 12
Figuur 11 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: Informatie Vlaanderen) 13

Figuur 12 Hoogteprofiel 1 op basis van het digitaal hoogtemodel. (Bron: geopunt) 13
Figuur 13 Hoogteprofiel 2 op basis van het digitaal hoogtemodel. (Bron: geopunt) 13
Figuur 14 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt, DOV) 14
Figuur 15 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt) 15
Figuur 16 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt) 16
Figuur 17 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt) 17
Figuur 18 Frickx-kaart (1744) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt) 19
Figuur 19 Villaret-kaart met projectie van het plangebied (bron: geopunt) 20
Figuur 20 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) 20
Figuur 21 Ferrariskaart, detail (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt). 21
Figuur 22 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) 21
Figuur 23 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) 22
Figuur 24 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt) 22
Figuur 25 Orthofoto uit 1971. (bron: geopunt) 23
Figuur 26 Orthofoto uit 1990. (bron: geopunt) 23
Figuur 27 Archeologische waarnemingen op GRB-basiskaart. (Bron: Onroerend Erfgoed en geopunt) 24
Figuur 28 Archeologische waarnemingen op GRB-basiskaart. (Bron: Onroerend Erfgoed en geopunt) 25
Figuur 29 Archeologische waarnemingen op GRB-basiskaart. (Bron: Onroerend Erfgoed en geopunt) 25
Figuur 30 Archeologische waarnemingen op GRB-basiskaart. (Bron: Onroerend Erfgoed en geopunt) 26
Figuur 31 Archeologische waarnemingen op GRB-basiskaart. (Bron: Onroerend Erfgoed en geopunt) 26
Figuur 32 Allesporenplan van de opgraving Waregem Ten Hedestraat. (bron: Beke F., Teetaert D. (red.) 2015, p. 20) 28